

39. Díszkapu a római katolikus temető bejáratánál

Kategória: kulturális örökség

Az érték helyszínének leírása, rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A Tokaji római katolikus temető bejáratánál található művészi kivitelű vaskaput Horváth Ferenc grafikus festő tervei alapján Patonay József és Antalóczy András, tokaji lakatosmesterek készítették 1960-ban. A kapu két szárnya egy-egy faragott kőoszlophoz illeszkedik. Az egyik oszlop tetején egy harsonázó angyalt megjelenítő vasgrafika látható. A vele szemközti kőoszlop oldalán feszületen tekeredő kígyó, felette egy lángoló urna grafikája van elhelyezve, melyen a „Feltámadunk” felirat olvasható. A kapun mintegy harminc ókeresztény szimbólum tűnik fel az „Adj uram örök nyugodalmat nekik” felirat kíséretében. Béres Béla, Tokaj egykori római katolikus esperes-plébánosa 1960-ban, Mindenszentek ünnepén elmondott szentbeszédében a következőképpen vélekedett a temető és kapun megjelenő szimbólumok által hordozott üzenetek értelmezéséről:

„Napok óta tart a hívek vándorlása a temető sírhantjaihoz. Senki sem jön üres kézzel, senki sem jön üres szívvel. Kegyeletes kezek összeszedték az ősz minden föllelhető szép virágát és elhozták ide, hogy a meghalt kedves szülő- testvér- gyermek- hitvestárs sírhantjára helyezték. És elhozták szívükben az emlékezésnek, a szeretetnek szép és igaz, kicsorduló érzéseit és nyílt, vagy titkos könnyeit.

Egy pillantást vetünk innen a temetőre és megállapíthatjuk, hogy temetőnk gyönyörű nappal is és még szebb este, kivilágítva, ezer gyertyával. A sírok szépek, díszesek, a síremlékek drágák és értékesek és ebből következtethetünk, hogy itt az embereknek, hívőknek és hitetleneknek is van szép temető-kultúrájuk.

És ez tette szükségessé, hogy ennek a gyönyörű temetőnek legyen végre egy méltó temetőkapuja. Nemcsak silány bejárata, hanem szép kapuja, amely méltó a község hírnevéhez, az ősi plébánia rangjához és a mostan élő hívek áldozatkészségéhez. A temetőkapu nemcsak arra való, hogy a holtakat bevigyük rajta, vagy hogy az élők ki-és bejárhassanak rajta, vagy hogy a kártevő állatokat távoltartsuk tőle. Ezt a célt szolgálhatná

egy közönséges kerítés és ajtó is. A célnak megfelelne, olcsóbb is volna. De temetőkapu bizony nem volna! A temetőkapunak mondanivalója van!

Figyeld csak meg! Mikor átlépsz rajta, mindjárt érzed: „Én most elhagyom a külső világot, bemegyek egy rendkívüli helyre”. Kint terül el a világ, a szép világ, telve erős étellel, tevékenységgel, de van benne sok csúnya és alantos is, önzés, rohanás - van valami vásári jellege - mindenki csak szaladgál, terpeszkedik, tülekedik benne.

Amikor azonban a temető kapuján átlépünk a világtól elkülönített, csendes, szent, bensőséges helyre, a sírok birodalmába, a Halál országba lépünk!

Biztos, hogy minden dolog Isten alkotása, minden az Ő ajándéka. Mégis az emberek mindenkor meg voltak győződve arról, hogy egyes helyek különösen is szentek, Isten számára vannak lefoglalva. A templom után első helyen áll a temető.

Ha valaki átlép a temetőkapun, akkor az így szól hozzá:

Hagyd kívül azt, ami nem idevaló. Hagyd kint a világias gondolatokat, kívánságokat, gondokat, kíváncsiságokat, ami csak evilági. Tisztulj meg, mert szent helyre lépsz! Ne lépj be sebtében-gyorsan. Egészen lassan kell bemenned.

Sőt, egy kissé meg kellene állnod, hogy a temetőbe lépésed összeszedett legyen, lelkigyakorlat legyen, hogy ne csak a hívságos küldő látszatot szolgáljon temetőlátogatásod. Ne csak a hervadó virággal, a díszes kő síremléssel emlékezzél szeretteidre, hanem lélekkel is, benső imádságos hangulattal járd a holtak birodalmában.

Ezt a célt akarja szolgálni ez a díszes, beszédes temetőkapu:

Meg akarja szentelni, nemesíteni temetőjársunkat. Gazdag tartalommal akarja telíteni szívünket, lelkünket, erősíteni akarja hitünket, reményünket, szeretetünket. Vizsgálgassuk csak ilyen szempontból mert ennek lelke van.

Az egész dícséri a grafikus művész tervét és a kivitelező mesterek ügyességét, akik mesterművel gazdagították a község nevezetességeit.

Két oszlop magasba emeli a feltámadásba vetett hitünk jelképeit:

a **H a r s o n á z ó a n g y a l t**, akiről a szentírás beszél, amikor azt olvassuk róla, hogy az Utolsó Ítéletkor az angyal harsona-szavára megnyílnak a sírok és eljönnek, feltámadnak a halottak...

Ezt olvassuk a másik oszlopon, amely egy lángholó urnát, **F á r o s z t** ábrázol ezzel a felirattal:

F e l t á m a d u n k !

Maga a kettős kapubejárat telis-tele van beszédes, ókeresztény és liturgikus szimbólumokkal - jelképekkel. A Szentlélek képes-könyvének nevezhetnénk. És annak, aki ismeri a szimbolikát, a jelképek értelmét, igen sokat mond, nagy örömet okoz ezeknek szemlélete és felfedezése. Körülbelül **25 jelkép** beszél hozzánk, a kapuról. Ezek közül egyszerre elégséges egy is, hogy jó gondolatokat támasszon, lelket adjon.

Csak egynehányat sorolok fel, a legjelentősebbeket, a legbeszédesebbeket:

Látunk egy stilizált szemet, amely „**Isten Szeme**”, a legrégebb időktől fogva az Isteni mindent - tudás, mindent - látás jelképe.

A Fiú Isten, Jézus Krisztus jelképe sokféle módon található: két **ókeresztény Krisztus monogramot** láthatunk, amely a görög **Xrisztosz** szónak első betűit jelenti.

Megtaláljuk Krisztusnak és az oltáriszentségnek jelképét a **Halat - hátán kenyeres kosárral** - amely jelek a csodálatos kenyérszaporításkor szerepeltek, midőn Jézus megigérté az Oltáriszentséget.

A kiskapun látható a **szőlőfürt és a búzakaralás**, amelyből az Oltáriszentség készül, a kenyér és a bor. Másik helyen a Szentmise jelképe, a **kehely szentostyával**.

Láthatjuk a Szentlélek Isten jelképét, amint **galamb** képében ereszkedik alá a felhők közül. Kirajzolódik egy szelíd női arc glóriával, Szűz Anyának jelképes arca az **Ave Maria** (Üdvözlégy Mária) felirattal.

Látjuk a **H o m o k ó r á t**, amely a mulandóságot juttatja eszünkbe.

A **M é r l e g e t**, amely a halál után bekövetkező ítéletről beszél, amikor is mérlegre kerülnek jótetteink és gonosztetteink is. Ezt ábrázolja a mérleg egyik serpenyőjében a **szív**, mely lehúzza a másik serpenyőben a **kígyót**, a gonoszság jelképét.

Ott található az ember örök vágyának jelképe Isten után: **egy emberi kéz** vágyakozva nyúl fel a Nap felé, az Örök világosság, Isten után.

A kerítésen egy stilizált férfi arcot is látunk, mely előtt egy kéz égő fáklyát szorít, - a **fényt hordozó** keresztény jelképe.

Valahányszor temetőbe jövünk, álljunk meg egy pillanatra a kapu előtt, és engedjük lelkünkre hatni ezeket a beszédes szimbólumokat és azután induljunk kedveseink sírjához. És fakadjon ajkunkról egy Ave Maria - Üdvözlégy, Mária - azzal a könnyöggel, amit a temetőkapun olvashatunk: „**Adj Uram Örök Nyugodalmat Nekik.**”

Megáldom most ezt az új temető-kaput az Anyaszentegyház áldásával, meghintem szenteltvízzel és kérem, hogy azoknak a halottaknak, akiket ezen a kapun át behoznak -, nem tudjuk kik következnek -, testük itt találjon békés, csöndes pihenést, lelkük pedig részesüljön örök nyugalomban!

Az élők pedig, akik temetőlátogatás alkalmával ezen a kapun ki- és bejárnak, szomorúságukban találjanak vigasztalást, szent hitünk igazságaiból: a Feltámadás hitéből és a viszontlátás reményéből.”

Elhangzott: Tokaj, 1960. november hó 1. este 5 órakor

A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája:

Béres Béla: Visszaemlékezések Tokaj 1953-1983. 1983. Kiadásra előkészítették: Ullrich József, Pethő Attiláné, Huszár István.

Várhelyi Gyula: Béres Béla (1912-1997) római katolikus lekipásztor, műgyűjtő élete és munkálkodása. In: Nagyné Bősze Katalin (szerk.): Köszönet a múltért, hogy van jelenünk! 60 éves a Tokaji Múzeum. Tokaji Múzeum kiadványai 2. 2022.

Várhelyi Gyula értékjavaslata